

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/2299/2021.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Márki Zoltán, dr. Patyi András és dr. Salamon László alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Schanda Balázs és dr. Varga Réka alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.IV.20.199/2020/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Indokolás

I.

- [1] 1. Az indítványozó HVG Kiadó Zrt. jogi képviselője (dr. Nehéz-Posony Katinka ügyvéd) útján benyújtott alkotmányjogi panaszában az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CL. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Kúria Pfv.IV.20.199/2020/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Kérelmét az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmére alapozta.
- [2] 1.1. Az alapügy előzménye, hogy az indítványozó által működtetett internetes oldalon 2018. november 8-án megjelent „Magyar ember nem lop, csak kalandozik” című cikk (a továbbiakban: cikk) kritikus véleményt fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy a rendőrség megszüntette a nyomozást egy, az Európai Csalás Elleni Hivatal jelzése alapján indult, mintegy 13 milliárd forint összegű hiány ügyében; s hogy nem adott további tájékoztatást arról, kihallgatták-e egyáltalán legalább a nyilvánvaló bűnösöket. A cikk szerint az uniós pénzek lopása tovább folytatódhat, a hatalomhoz közeli személyek védettséget élveznek, és ez nem felel meg a jogállamiságnak. A cikk második felében a szerző arról írt, hogy „Árpád fejedelem sem állította hadbírók elé az Európát végigfosztogató vitézeit, hanem kitüntette őket. A rablást, gyújtogatást és erőszakot – »kalandozást« – pedig nem jogi határozatok állították le, hanem az augsburgi csata. Ott az történt, hogy a bűdös magyar migránsok ugyan váltig

állították, hogy ők bűncselekmény hiányában, sőt mellőzésével dúlják éppen a falvakat és kolostorokat. Ám az európai lovagok [nem fogadták el] az ő játékszabályaikat és illiberális világképüket, és [...] beléjük állították a pallost. Ezután a magyar banditák bátran hazaszaladtak, és elújságolták, hogy [...] nagy verés jár most már a kalandozásért. Ebből aztán értettek, kisvártatva felvették a kereszténységet, és ma már milyen büszkék rá.”

- [3] Két magánszemély (a továbbiakban: felperesek) pert indítottak az indítványozó ellen arra hivatkozással, hogy a cikk a „bűdös magyar migránsok” és „magyar banditák” kifejezések használatával megsértette a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. § (1) bekezdésében és 2:54. § (5) bekezdésében védett, a magyar nemzet közösségéhez tartozáshoz fűződő személyiségi jogukat.
- [4] 1.2. A Fővárosi Törvényszék a 2019. május 30-án kelt, 28.P.23.924/2018/10. számú ítéletében megállapította, hogy az indítványozó megsértette a felperesek emberi méltóságát, és a felperesek kérelmének megfelelően kötelezte az indítványozót a sértő kifejezések eltávolítására a cikkből, elnézést kérő közlemény megjelentetésére és a felperesek részére összesen 400 000 forint sérelemdíj megfizetésére.
- [5] 1.3. Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2019. október 4-én kelt, 32.Pf.20.546/2019/4-II. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, a felperesek keresetét elutasította. A másodfokú bíróság a 96/2008. (VII. 3.) AB határozatra (a továbbiakban: Abh1.) hivatkozással elvégzett jogértelmezés alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében foglalt jogérvényesítés az egyén számára azokban az esetekben lehetséges, ha a közösség méltósága ellen felismerhetően és címzetten irányuló gyűlölködő támadás olyan jelentőségű és hatású, hogy a közösségi identitás lényegessége révén „átsugárzik” az egyén személyiségére és ennek révén az emberi méltóság sérelme megállapítható. A bíróság a sajtóhelyreigazítás érvényesülési köréről és az elbírálásnál irányadó szempontokról szóló PK 12. számú állásfoglalás szerinti szempontok alapján, a szövegrészek egészének és összefüggéseinek vizsgálata eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a cikk olyan véleményt, értékelést, bírálatot tartalmaz, amely azt kritizálja, hogy a hatalom bizonyos eseményt hogyan kommunikál az országon belül és kifelé, és arra milyen külső válaszok érkezhetnek. Ezért úgy ítélte meg, hogy a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése alapján nem állapítható meg jogsértés, az indítványozó magatartása nem irányul a magyar nemzet, vagy annak tagjai ellen, a szerző sérelmezett közléseit nem a magyarok közösségének címezi. A közösség elleni támadás hiányában pedig nem állapítható meg a közösség méltóságának sérelméről a felperesek emberi méltóságának sérelme.
- [6] 1.4. A jogerős ítélet ellen a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének, a Ptk. 2:42. §-ának, 2:54. § (5) bekezdésnek, 2:51. és 52. §-ának, valamint a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény

507. § (2) bekezdésének és 279. § (1) bekezdésének megsértésére hivatkozással. Álláspontjuk szerint a jogerős döntés helytelenül jutott arra a következtetésre, hogy a cikkben kifogásolt kifejezések mint a nemzet közösségét indokolatlanul bántó vélemény nem alkalmas arra, hogy általában véve a közösséghez tartozó egyén személyiségi jogának (emberi méltóságának) a sérelmét is okozza. Érvelésük szerint „[a] cikk a »kalandozások« névvel jelölt »honbiztosító« hadjáratokra olyan beállítással utal, amelyben maró gúnnyal és gyűlöletkeltésre alkalmas kifejezésekkel tesz történelmietlen módon egyenlőségjelet a honvisszaszerzés korabeli, magas kultúrájú magyarság és a jelenben Európát pusztulással fenyegető bevándorlók között. A cikk bűnözők gyülekezeteként utal a korabeli magyarságra és áttételesen a mai kor magyarságára is a közpénzek felhasználásával kapcsolatos visszaélésekre utaló okfejtésén keresztül. [...] A másodfokú bíróság a német jogból átvett, magyar jogszabályi környezetből idegen átsugárzás teóriájának önkényes alkalmazásával tévesen vizsgálta, hogy a közösséget ért kollektív jogsértés mennyiben hat ki az egyénre, vagy mennyiben sérti őt, abból kiindulva, hogy csupán az egyéneken keresztül érvényesíthetők az adott jogsértés szankciójaként meghatározott intézkedések. A Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének alkalmazásához ugyanis nem szükséges a sérelmezett közlésnek az egyénre sugárzó, őt sértő jellegét vizsgálni.” (Lásd: Kúria ítélete, Indokolás [7])

- [7] A Kúria a 2021. március 24-én kelt, Pfv.IV.20.199/2020/7. számú ítéletével a jogerős döntést hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. Megállapította, hogy a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta az Alaptörvény záró rendelkezésének a módosítását, és ítéletében olyan alkotmánybírósági határozatokat hívott fel, amelyek – a módosítás utáni megerősítésük hiányában – nem iránymutatók. A Kúria szerint a jogsértés megállapításához elsődlegesen nem a sérelmezett közlésnek a közösségről az egyénre sugárzó jellegét kell vizsgálni, hanem azt, hogy a cikkben kifogásolt kifejezések a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alá tartoznak-e. A Kúria a jogvita elbírálása során tekintettel volt arra is, hogy az Alkotmánybíróság a 6/2021. (II. 19.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) és a 7/2021. (II. 19.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh3.) már foglalkozott a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének az Alaptörvény IX. cikkével összhangban történő értelmezési szempontjaival. Az ítélet indokolása szerint a IX. cikk (5) bekezdés alapján a magyar nemzet becsmérése, vagy irányában gyanakvást keltő megfogalmazások nem egyeztethetők össze az Alaptörvény értékrendjével. A Kúria úgy ítélte meg, hogy a szerző célja a sérelmezett kifejezések használatával kifejezetten a provokáció, a véleményszabadság határainak feszegetése volt, a vélemény kifejezésének ez a módja pedig még a közügyekkel összefüggő vitában is meghaladja a véleménynyilvánítás szabadságának kereteit. Az Abh2.-ben foglalt egyes vizsgálati szempontokat értékelve kifejtette, hogy milyen esetekben minősül egy vélemény „kifejezőmódjában indokolatlanul bántónak”. Utalt rá, hogy jelentősége van a közlés céljának, annak,

hogy az közéleti vitához kapcsolódik-e, s hogy a véleménynyilvánítót megilleti a stílusválasztás szabadsága, továbbá arra is, hogy a közlés megítéléséhez szükséges a cikk mondanivalójának és a szöveg kontextusának vizsgálata. A Kúria a cikket két részre látta elkülöníthetőnek. Az első rész szól a miniszterelnök vejét érintő nyomozás megszüntetéséről, elemzi az ezzel kapcsolatos tájékoztatást. Értékeli az uniós és magyar állami szervek tevékenységét (illetve a fellépésük hiányát), és arra a következtetésre jut, hogy folytatódhat az uniós pénzek következmények nélküli ellopása. A miniszterelnök családtagjainak és barátainak mentességét kifogásolva eljut a jogállamiság trágár kifejezésben („a jogállam bassza meg magát”) megnyilvánuló kritikájáig. A második rész az államalapítás előtti időszakra tekint vissza, a kalandozások korával párhuzamot állít a múlt és a jelenkor eseményei között, erőteljes, durva, trágár kifejezéseket is használva. A Kúria nem tartotta elfogadhatónak a sérelmezett kifejezések kapcsán, hogy azok csak a kalandozások elszenvedőinek szempontjából alkalmazott szófordulatok volnának, és így nem valósítanak meg a közösség méltósága elleni „gyűlölködő támadást”. Álláspontja szerint ugyanis a szerző „a magyar nemzethez tartozókra” használta általánosító megbélyegzőként a pejoratív „bűdös”, „migráns” és „magyar banditák” kifejezéseket.

[8] A vizsgált kifejezések a Kúria szerint indokolatlanul bántóak is. Megállapította, hogy a cikk közéleti vita keretében fejezte ki a szerző felháborodását, azonban az ennek kifejezésére használt írói eszközöket és iróniát nem tartotta megengedhetőnek. A Kúria – az elsőfokú bírósággal egyetértve – úgy értékelte, hogy a szerző a Kormánnyal szembeni sértő tartalmú bírálatát a magyar nemzet egészére vonatkozóan fogalmazta meg, az indokolatlanul gyalázkodó, öncélú, provokatív, és nem járul hozzá a közügy megvitatásához.

[9] 2. Az indítványozó a Kúria fenti ítéletével szemben nyújtott be alkotmányjogi panaszt. Álláspontja szerint a szabad véleménynyilvánításhoz való joga sérült azért, hogy a bíróság megállapította a jogsértést, továbbá, hogy sérelemdíj fizetésére, a kifogásolt részeknek cikkből való törlésére, elnézést kérő közlemény közzétételére, valamint az eljárási költségek megfizetésére kötelezte.

[10] A támadott ítélet az indítványozó szerint több okból is alaptörvény-ellenes. A Kúria olyan kifejezések miatt korlátozta a véleménynyilvánítást, illetve a sajtó szabadságát, amelyek nemhogy az emberi méltóság alapvető tartalmát nem érintették, de még a közösséget is csupán közvetve, mindazonáltal egy igen egyszerűen felismerhető közéleti vita kapcsán. Álláspontja szerint ellentétes mind az eddigi alkotmányos értelmezéssel, mind a bírói gyakorlattal, ha az ítélezés éppen egy közvetettebb érintettség esetén ad szélesebb lehetőséget a véleménynyilvánítás nagyobb mértékű korlátozására, mint a konkrétabb, és az egyént valóban súlyosan, közvetlenül érő sértések esetén. Az új tényállás Alaptörvénybe iktatása és a Ptk.-ban meghatározott személyiségi jogvédelem csupán az igényérvényesítők körét tágította, azonban az ütköző alapjogok közötti szükséges és arányos határt nem lehet a korábbi

gyakorlattól eltérően értékelni. A Kúria nem végezte el az alapjogok korlátozhatóságával kapcsolatos szükségességi és arányossági tesztet, nem vezette le, hogy a véleménynyilvánítás jogának korlátozása miért szükséges az adott közösség védelme érdekében, és amennyiben szükséges, az arányos vagy sem, azzal a korlátozással, amelyet az indítványozó elszenved. E körben megelégedett egy formális hivatkozással, mely szerint az irónia eszköze nem szolgálhat felmentéssel mások emberi méltóságának, vagy a közösségek megsértésének felelőssége alól. Meglátása szerint a Kúria döntése azért sem felel meg az alkotmányos értelmezési kereteknek, mert elmulasztotta az Alkotmánybíróság e körben született legutóbbi döntésének – Abh3. – indokolásában megfogalmazott iránymutatás szerinti teszt alkalmazását, a szöveg összefüggéseinek, megjelenési helyének, a közéleti vitához tartozó indokoltságnak és öncélúságnak a részletes vizsgálatát. Az indítvány úgy értékeli, hogy a Kúria ítélete az ügyben elbírálandó kifejezéseket a szövegkörnyezetéből kiemelte és téves értelmezést adott nekik, ezzel a kritikus jelentést helytelenül kiterjesztette a teljes közösségre. A cikk ugyanis nem általánosságban a magyarokkal kapcsolatban fogalmaz meg kritikát, hanem a korabeli német honvédek szemszögéből nézve fejez ki indulatokat a portyázó és támadó (magyar) migránsokkal szemben, ezt is csak a jelenkor politikai történéseivel való szimbolikus párhuzamba állítása érdekében. Az indítványozó szerint az alapjogi védelem tehát a „magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek” méltóságára terjed ki, de arra semmiképpen sem, hogy ezeken a közösségeken belül egyéb szempontok alapján körülhatárolható csoportokat ne lehessen akár pejoratív, vagy durva kritikával is illetni. A gyűlölködő megnyilvánulásokkal szemben alkalmazandó védelem nyilvánvalóan nem jelentheti azt, hogy bármely negatív jelző, vagy indulatszó használata tilalmassá váljon a közbeszédben. Álláspontja szerint az ütköző alapjogok mérlegelése során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a többségi társadalmi csoporthoz tartozóknak szélesebb körben áll rendelkezésre az ellenvéleményük kifejtésének lehetősége, ezért az indítványozó alapjogát korlátozó ítélet ez okból is aránytalan és szükségtelen.

II.

[11] Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.

[...]

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

(5) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.”

III.

- [12] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [13] A vizsgálat során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány határozott kérelmet tartalmaz és megfelel a törvényben előírt alaki és tartalmi követelményeknek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés, (5)–(6) bekezdés].
- [14] A sérelmezett döntést az indítványozó 2021. május 6-án töltötte le, indítványát pedig 2021. május 21-én, tehát a törvényi határidőn belül nyújtotta be. A támadott bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság még nem döntött. Az indítványozó az Alaptörvényben biztosított jogainak sérelmére hivatkozik; az állított sérelem az ügy érdemében hozott döntés folytán következett be. Az indítványozó az alapügy alperese volt, ezért érintettnek minősül. Az indítványozó a jogorvoslati lehetőségét kimerítette, a Kúria ítéletével szemben további jogorvoslati lehetőség nincs [Abtv. 30. § (1) bekezdés, 31. § (2) bekezdés és 27. §].
- [15] Az Alkotmánybíróság az ügyben felmerült alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette, hogy a Kúria a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének alkalmazása során az alkotmányos értelmezési kereteken belül maradt-e. Ennek megválaszolásához érdemben kell vizsgálni, hogy a Kúria az Alaptörvény – annak negyedik módosításával (2013. március 25.) beiktatott – IX. cikk (4) és (5) bekezdésére figyelemmel, az Alaptörvénnyel összhangban húzta-e meg a határvonalat a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi körébe tartozó, illetve az alkotmányozó által onnan kirekesztett és alapjogi védelem körén kívül eső szólások között; továbbá, hogy harmonizál-e a döntése a véleménynyilvánítás szabadsága és a közösségek méltósága összeütközésének kérdését vizsgáló Abh2.-ben és Abh3.-ban foglalt szempontokkal [Abtv. 29. §].

[16] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság tanácsa 2021. november 9-én az alkotmányjogi panaszt befogadta.

IV.

[17] Az indítvány nem megalapozott.

[18] 1. Az Alkotmánybíróságnak az indítvány befogadását megalapozó alapvető alkotmányos jelentőségű kérdés megválaszolásához elsőként abban kellett állást foglalnia, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében foglalt közösségek – jelen ügyben a magyar nemzet – és az egyén emberi méltósága milyen viszonyban áll egymással, s ebből következően egy magánszemély milyen feltételekkel tarthat igényt alkotmányos védelemre ezen alaptörvényi klauzula alapján.

[19] 1.1. Ezen előkérdés megválaszolásához az Alkotmánybíróság elsőként megvizsgálta közösségek méltóságával kapcsolatos eddigi gyakorlatát.

[20] Nem esett ugyan egységes megítélés alá, de az Alkotmánybíróság gyakorlatában már az Alaptörvény hatálybalépése előtt megjelent a közösségek méltóságára történő hivatkozás [30/1992. (V. 26.) AB határozat (a továbbiakban: Abh4.); 12/1999. (V. 21.) AB határozat; 14/2000. (V. 12.) AB határozat; 18/2004. (V. 25.) AB határozat; Abh1.]. A közösség méltóságának létét elismerte – de nem definiálta – az Abh1. és Abh4. szerint azonban a „közösség méltósága” mint alapjog nem értelmezhető, mondván, hogy a méltóság kizárólag természetes személyhez köthető.

[21] Az Alaptörvény 2012. január 1-jei hatálybalépésekor nem tartalmazott kifejezett rendelkezést a közösségek méltóságára nézve, ugyanakkor számos olyan elemmel gazdagodott az Alaptörvény szövege az Alkotmányhoz képest – különösen a Nemzeti hitvallás, illetve az R) cikk (3) bekezdés értelmezési parancsa –, amelyek a nemzeti, közösségi, valamint a hagyományokon nyugvó értékek megerősítésére és az azokon nyugvó interpretáció szükségességére utalnak.

[22] Az Alaptörvény negyedik módosítása (2013. március 25.) viszont olyan klauzulát emelt az Alaptörvénybe – azt a IX. cikk új, (5) bekezdésévé téve –, amely *expressis verbis* jeleníti meg, az alkotmányozó által felsorolt közösségek méltóságának a véleménynyilvánítási szabadsággal szembeni védelmét, és egyben lehetőséget teremt az ilyen közlések esetén a bírósági igényérvényesítésre. Az alaptörvény negyedik módosításához fűzött indokolás az új rendelkezés szükségességét a korábbi bírósági és alkotmánybírósági gyakorlattal támasztotta alá: a módosítás „meg kívánja teremteni az alkotmányos alapjait annak, hogy a közösségek méltóságának megsértése esetén polgári jogi eszközökkel lehessen szankcionálni a gyűlölködő megnyilvánulások bizonyos eseteit. Az Alkotmánybíróság erre vonatkozó korábbi gyakorlata világossá tette, hogy törvényi szinten nem biztosítható hatékony fellépés a gyűlöletbeszéddel szemben, ezért azt az Alaptörvény módosításával indokolt

megalapozni. A törvény a rendelkezésben felsorolt közösségek méltóságát sértő közlésekkel szemben igénybe vehető jogi eszközök kialakításának az alkotmányos szabályait rögzíti. A hazai bíróságok egységesnek mondható jogalkalmazási gyakorlata a személyiségi jogok megsértését csak abban az esetben tartja megállapíthatónak, ha a jogsértő magatartásából közvetlenül vagy közvetve, de egyedileg megállapítható a sértett személye. Ily módon, ha valaki a gyűlöletbeszéd címzettjének tekinti magát, de a személye a gyűlölködő megnyilvánulás alapján nem válik egyedileg beazonosíthatóvá, elesik a polgári jogi igényérvényesítés lehetőségétől. A törvény ezért rögzíti, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. A törvény alapján az ilyen, a közösségeket sértő megnyilvánulások esetén lehet az emberi méltóság megsértése miatti igényeket bíróság előtt érvényesíteni. A törvény alapján lehetőség nyílik arra, hogy a polgári jogi szabályai szerint a sérelmet szenvedettek személyiségi jogaik megsértése miatt fellépjenek.”

- [23] Látható tehát, hogy az alkotmányozó célja a módosítással az volt, hogy biztosítsa meghatározott közösségekhez tartozó egyének igényérvényesítését olyan esetekre is, amelyekben a jogsértő magatartásból közvetlenül vagy közvetve, de egyedileg nem állapítható meg a sértett személye. Az új rendelkezés Alaptörvénybe emelésével a korábbi alkotmánybírói gyakorlat azon elemei, amelyek a közösség méltóságának létezését vonták kétségbe, nem tekinthetők irányadónak. Mindebből következik, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése alapján bárki igényt tarthat alkotmányos védelemre, aki a kifogásolt közléssel érintett közösség tagja.
- [24] Figyelmet érdemel az is, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása – amely nyomán az Alaptörvény IX. cikk új (4) bekezdése – definiálta azt a határt, amely kívül esik a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi körén, ez pedig mások emberi méltósága.
- [25] 1.2. Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az emberi méltóság immanens része az önazonossághoz való jog, amelynek érvényesülése elképzelhetetlen az adott személy identitásának szabad megválasztása és megvallása nélkül – amelyeket a nemzetiségi jogok tekintetében az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése kifejezetten is megjelenít {3237/2020. (VII. 1.) AB határozat, Indokolás [44]}. Ebből eredően azt a személyt kell valamely védett közösség tagjának tekinteni, aki – az igényérvényesítéssel kifejezi, hogy magát az adott közösséghez tartozónak tartja.
- [26] 1.3. Amint arra az Alkotmánybíróság az Indokolás IV/1.2. pontjában rámutatott, a közösség méltósága a tagjainak az adott közösséghez tartozásából fakadó sajátos méltóságát jelenti, azaz az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése eljárásjogi hidat képez a közösség tagjaként elszenvedett/elszenvedni vélt sérelem és az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése szerinti egyéni, emberi méltóságon nyugvó jogvédelem között.

Ekképpen az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése – illetőleg közvetlenül az ehhez kapcsolódó törvényi norma, a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése – alapján indult eljárásban kifogásolt közlés Alaptörvénnyel való összhangja az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése szerinti szempontrendszer alapján ítélt meg, amely egy nevesített alapjogi kollízió feloldásának alkotmányozó által kijelölt módját tartalmazza (ezen érveléssel megegyező konklúzióra jutott az Abh2., Indokolás [21] és Abh3., Indokolás [25]). Rögzíti a véleménynyilvánító személynek az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt alapjoga és a közlés tartalmával érintett személynek az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósága összeütközésének feloldását célzó mérlegelésben az elsőbbségben részesítendő értéket: az emberi méltóságot. Másként fogalmazva az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése szerint a véleménynyilvánítás szabadságának objektív korlátja az emberi méltóság, amint arra az ezen klauzulát az Alaptörvénybe emelő negyedik alaptörvény-módosítás indokolása is utal: „[a] Javaslat alaptörvényi szinten kívánja rögzíteni, hogy a véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet az emberi méltóság”.

- [27] Az Alkotmánybíróság már több alkalommal foglalkozott az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésének értelmezésével, az Abh2. és az Abh3. esetében az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésével összefüggésben. Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését értelmező döntéseiben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „az emberi méltóságból fakadó becsületvédelem, jó hírnév [...] a véleményszabadság és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan igazolható korlátját jelenti. Nyilvánvaló emellett az is, hogy nem a közéleti véleménynyilvánítás szabadságával él, aki a másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó, vagy sértő kifejezéseket. Ennek megfelelően az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság a közéleti vita szabadságának határvonalát jelöli ki. A közügyeket vitató szólásnak az emberi méltóság e korlátozhatatlan, az emberi státuszt meghatározó lényege előtt kell engednie.” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat (a továbbiakban: Abh5.), Indokolás [29]; 3348/2018. (XI. 12.) AB határozat, Indokolás [26]}
- [28] Az Alkotmánybíróság joggyakorlata szerint „[a] véleményszabadság nemcsak bizonyos felfogások vagy eszmék, hanem magának a véleménynyilvánításnak a lehetősége előtt nyit szabad utat. [...] A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybírósági gyakorlathoz képest hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztán megalázás, illetve a

bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása {vö. [...] 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]}. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérésében öltenek testet {vö. [...] 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [60] és [62]}." {Abh5., Indokolás [40]; megerősíti: 3145/2018. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [59] és [65]}

- [29] „Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését értelmező újabb határozatában arra is rámutatott, hogy »a rendelkezés a véleménynyilvánítás szabadságának határát jelöli ki, ez a határ ugyanakkor nem valakinek a megsértése, hanem az emberi méltóság megsértése. A személyiséget szubjektíve sértő, de az emberi méltóság sérelmét el nem érő kifejezéseket az Alaptörvény IX. cikke védi.« {3048/2020. (III. 2.) AB határozat, Indokolás [31]}.” (Abh3., Indokolás [28])
- [30] „A fenti megállapítások fényében értelmezhető az Alaptörvénnyel összhangban a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése. A kifejtettek tekintettel feltétlenül »súlyosan sértő«-nek, illetve »kifejezésmódjában indokolatlanul bántó«-nak minősíthető a közlés, ha a közösség tagjai emberi méltóságának korlátozhatatlan magját sérti, illetve ha egyébként öncélúan a közösség, illetve tagjai méltóságának a megsértésére irányul.” (Abh3., Indokolás [30])
- [31] 1.4. Az Alkotmánybíróság több alkalommal foglalkozott olyan, a közügyekkel kapcsolatos és az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdéseinek alkalmazását indokoló ügyekkel, amelyekben az emberi méltóság sérelmét felvető közlések a közügyben kifejtett vélemény, üzenet eszközeiként jelentek meg. Ilyen esetekben a kifogásolt közlés lényege – jellemzően kritika – nem arra a személyre és/vagy közösségre irányul, amelynek sérelme a bírósági és alkotmánybírósági vizsgálat tárgyát képezi. Minthogy az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdés szerint a közlés csak akkor alaptörvény-ellenes, ha az emberi méltóság sérelmére irányul, kérdéses, hogy az eszközjellegű, de emberi méltóságot sértő vélemény egyáltalán az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdés hatálya alá tartozik-e.
- [32] Az Alkotmánybíróság az Abh3.-ban rámutatott, hogy „[e]gy vallási közösség méltóságának a megsértése nem kizárólag ilyen célzattal, hanem elvileg valamely közügy megvitatásával összefüggésben, akár a vallási közösség közvetlen kritikája, akár a vallási tartalom (jelképek) eszközjellegű felhasználása esetén is megvalósulhat. A Kúria ehhez képest annyiban – helyesen – pontosította az értelmezést, hogy a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése kifejezett célzat hiányában is alkalmazható, a közlés annak irányultságától függetlenül sem eredményezheti a vallási közösség tagjainak súlyos megsértését, megalázását.” (Indokolás [37]) Az Abh2.-ben pedig azt hangsúlyozta az Alkotmánybíróság, hogy „[u]gyan egy vitatott közlés megítélésénél támpontot nyújt annak kontextusa, azonban egy egyébként sértő vagy bántó kifejezés használatát nem teszi jogszerűvé annak egy társadalmi vita keretében történő közlése, ha

értékelhető véleményt nem hordoz, vagy ha a vitába következetesen nem illeszkedik. Ilyen esetekben – egyéb azonosítható cél hiányában – felmerül annak lehetősége is, hogy a közlés valójában az érintett közösség méltóságának a megsértésére irányul, amit az Alaptörvény kifejezetten tilt; de ilyen irányultság megállapításának hiányában is indokolatlanul bántónak minősíthető.” (Indokolás [35])

- [33] 1.5. Mindezekből az alábbi szempontok olvashatók ki a közösséghez tartozók emberi méltósága és a véleménynyilvánítás szabadsága kollíziójának alkotmányos feloldásához:
- [34] a) Annak eldöntése, hogy az adott közösség – amelynek tagjaként vélt vagy valós sérelmet szenved el az egyén a véleménynyilvánítás nyomán – védett jellegének megállapítása. Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében felsorolt közösségek védettségének megállapítása automatikus.
- [35] b) Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésbe foglalt korlátozásra tekintettel elsősorban arról kell meggyőződni, hogy a sérelem intenzitása, „mélysége” az emberi méltóság sérelmének szintjét nyilvánvalóan eléri-e. Amennyiben a közlés dehumanizáló, az ember személyiségének érinthetetlen magját támadja a véleménynyilvánítás az Alaptörvény által védett körön kívül esik.
- [36] c) A jogvita tárgyává tett közlés céljának vizsgálata kapcsán az vizsgálendő, hogy a véleménynyilvánítás közügyhöz kapcsolódik-e. A kifogásolt kifejezés egyáltalán hordoz-e azonosítható, értékelhető véleményt; vagyis hozzájárul-e a közügy megvitatásához, vagy attól elszakadva csupán véleménytartalom nélküli megbotránkoztatást valósít-e meg.
- [37] ca) E téren nem mellőzhető a vitatott közlés szűkebb (adott médiumon belüli) és tágabb (társadalmi, jogi, politikai) kontextusának az értékelése.
- [38] cb) A közlés tág értelemben vett irányultságát is mérlegelni kell. E tekintetben azonban a közlés eredményének is jelentősége van: az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése kifejezett célzat hiányában is alkalmazható, a közlés annak irányultságától függetlenül sem eredményezheti a közösség tagjainak megalázását. Ennek oka, hogy közügy megvitatásával összefüggésben is megsérthető egy közösség tagjainak méltósága, ha a véleménynyilvánítás a közügy megvitatásának apropóját a közösség és azon keresztül tagjai szidalmazására használja fel, és ez önkényes, indokolhatatlan, „a vitába következetesen nem illeszkedik” (Abh2., Indokolás [35]).
- [39] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének érintettsége esetén nincs jelentősége a kritikával érintett személy közszereplői státuszának, mert a kritika ilyen esetben nem egy konkrét személyre koncentrálódik, hanem egy közösségre vetül ki, amelynek nem-közszereplő tagjai is vannak, sőt ők vannak többségben. Ezzel összefüggésben emlékeztet az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatából arra is, hogy „a közéleti kérdésben megnyilvánuló vallási közösséget érő értékelések és bírálatok áttételesen természetesen a vallási közösségnek a nyilvánosság előtti vitában részt nem vevő

tagjaira is kihathatnak. Nem igazolható azonban, hogy általában a vallási közösség tagjainak méltóságát – önmagában a közösséghez tartozásuk miatt – a jognak ugyanazokkal a megszorításokkal kellene védenie, mint akár a vallási közösség közszereplést vállaló képviselőinek személyiségi jogait {vö. 8/2018. (VII. 5.) AB határozatot, Indokolás [24]}." (Abh2., Indokolás [34]) Ekképpen az, aki akár közszereplő bírálataira egy közösséget sértő – így természeténél fogva általánosító – kifejezés(eke)t használ, nem számíthat arra, hogy közlését – legalább ezen részében – a közszereplőkkel szemben támasztott magasabb tűrési küszöbnek vetik alá.

- [40] 2. Az Alkotmánybíróság a fent meghatározott szempontokat a jelen alkotmányjogi panasz tárgyát képező ügyre alkalmazta.
- [41] 2.1. Az Alkotmánybíróságnak arról kell döntenie, hogy a Kúria felismerte-e az alapügy alapjogi vonatkozásait és az Indokolás IV/1.5. pontjaiban összegzett standardoknak megfelelően ítélte-e meg az alapügy tárgyát képező „bűdös magyar migránsok” és „magyar banditák” kifejezéseket.
- [42] 2.2. A kifogásolt kifejezések a magyar nemzetet érintik és az indítványra okot adó alapügyet a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésére hivatkozással két, magukat a magyar nemzethez tartozó magánszemély indította. A magyar nemzet az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében nevesített közösség, ekképpen annak tagjai – így az alapügy felperesei – is kifejezett alaptörvényi felhatalmazással bír e közösséget sértő közlésekkel szembeni igényérvényesítésre.
- [43] Nincs jelentősége annak, hogy a „magyar” szó mindkét kifogásolt fordulatban – „bűdös magyar migránsok” és „magyar banditák” – jelzőként szerepel. A jelzők és a jelzett főnevek felcserélése – vö. „bűdös migráns magyarok” és „bandita magyarok” – a cikk kontextusát figyelembe véve nem járna a szerző által sugallt üzenet megváltozásával. A kifogásolt kifejezések erre figyelemmel megalapozzák az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének alkalmazását.
- [44] 2.3. Miután tisztázott, hogy az alapügy felperesei az Alaptörvény által védett közösség tagjai, ekképpen az ügyben az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdését alkalmazni kell, arról kell meggyőződni, hogy a sérelem intenzitása, „mélysége” az emberi méltóság sérelmének, szintjét nyilvánvalóan eléri-e, azaz a véleménynyilvánítás az Alaptörvény védett körén kívül esik-e.
- [45] Ezzel összefüggésben ismételten hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy a közügyben való megnyilvánulás sem ad felhatalmazást az emberi méltósághoz való jog korlátozhatatlan aspektusával, illetve a közösséghez tartozó személyek emberi státuszával, emberi mivoltában való megalázására, az ilyen közlés az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésébe mint a véleménynyilvánítás korlátjába ütközik, másként fogalmazva: aki ilyen kifejezést használ, annak véleménye nem élvez az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésének – és ebből fakadóan a IX. cikk (2) bekezdésének – védelmét.

- [46] A „büdös” jelző nem önmagában, hanem az adott összefüggésben dehumanizáló, az emberi méltósággal nyilvánvalóan összebékíthetetlen jelleggel bír, figyelemmel annak antiszemita, rasszista, homofób, illetve xenofób szólásokkal való, a közbeszédben még mindig sajnálatosan gyakori összekapcsolására is.
- [47] Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy mind a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadsága, mind pedig az emberi méltóság az európai civilizáció és a magyar alkotmányos hagyomány alapvető értékei közé tartoznak. A Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének alkalmazásakor a bíróságoknak, illetve legfőbb bírósági szervként a Kúriának, valamint – az Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezés kérdésében – végső soron az Alkotmánybíróságnak felelőssége a közbeszédet a méltányosság és mértékletesség olyan középvonalán tartani, amely egyaránt biztosítja a közügyek demokratikus megvitatását és az emberi méltóság védelmét (lásd hasonlóan: Abh2., Indokolás [40]).
- [48] 2.4. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria felismerte az alapügy alapjogi vonatkozásait, ítéletének konklúziója – miszerint az alapügy felperese által kifogásolt „büdös magyar migránsok” kifejezés eleve összeegyeztethetetlen az Alaptörvény értékrendjével – pedig összhangban van az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésével. Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2024. november 5.

dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
előadó alkotmánybíró

*Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [49] A határozat rendelkező részét megszavaztam, azonban az Abh2.-ben és az Abh3.-ban szereplő teszt alapján láttam volna elbírálhatónak az ügyet.
- [50] A véleménynyilvánítás szabadságához fűzött alkotmánybírói gyakorlat alakulását illetően szükségesnek tartom egykori alkotmánybíró társam, néhai dr. Szalay Péter – az Abh2. és az Abh3. előadó bírójának – gondolatait visszaidézni.
- [51] „Demokratikus társadalomban a nyílt közvita színvonala megőrzésének, az ízléstelen és eldurvult megnyilvánulások elutasításának nem a sematikus tiltás a megfelelő eszköze, hanem a még több beszéd. Így válhat képessé a véleménynyilvánítás szabadsága arra, hogy betöltse a »biztonsági szelep« alkotmányos funkcióját. Mindazonáltal a közbeszéd eldurvulásának jelenségével szemben az Alkotmánybíróság sem eszköztelen. Az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként egyenrangú és egyformán fontos feladata mind a szólásszabadság legbelsőbb védelmi körébe tartozó közéleti vitákkal kapcsolatos véleménynyilvánításokat megillető különleges alkotmányjogi védelem kiteljesedése feletti őrködés, mind pedig a véleménynyilvánítás szabadsága Alaptörvényben rögzített külső korlátainak az érvényre juttatása.”
- [52] Egykori bírótársam személyes meggyőződése alapján magam is úgy gondolom, hogy az Alkotmánybíróság akkor jár jó úton, ha ezeket a sarokpontokat szem előtt tartva mérlegel és ítéel meg szavakat, tartalmakat.

Budapest, 2024. november 5.

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [53] 1. A Határozattal és hozzáfűzött indokolással egyetértek. A határozat kapcsán felfogásom és gondolkodásom hangsúlyait párhuzamos indokolásban csatolom [Abtv. 66. § (3) bekezdés].
- [54] 2. Kétségtelen, hogy az embereknek joguk van a véleményalkotáshoz, a véleményformáláshoz, a vélemény nyilvánosságra hozatalára. Ám nincs feltétlen – eleve védelemre képes – joguk ad hominem tényszerűvé tenni azt. Ezért könnyebb a büntetőjog helyzete, ami a tényszerűség (tényállítás) mankóján támaszkodva némileg képes a verbális becsületsorbító magatartások csillapítására, konfliktusok feloldására. Kétségtelen továbbá, hogy az embereknek nemcsak a véleménynyilvánításhoz van joguk, hanem ahhoz is, hogy megsértődjenek.
- [55] S egyaránt joguk van ahhoz, hogy saját igazukat az igazság reményében kipereeljék. Ehhez a jognak nemcsak eljárást, ideális beszédhelyzetet (vö.: tisztességes eljárás) kell teremtenie, illetve biztosítani, hanem döntési támpontokat is.
- [56] Eleve szóbűn nincs (szemben a tevőleges cselekvéssel, s ide nem értve az erőszakra vonatkozó szóbeliséget). A hely, a szóhasználat, az idő, a körülmények jelentősége számos (po. színpadon ténylegesen bármely kijelentés elhangozhat, viszont bármely fizikai magatartás nyilvánvalóan nem történhet). Egy kijelentés, megnyilatkozás a személyt akkor sértő, ha becstelenítő, ha lealacsonyító, ha megszégyenítő. Mércéje van annak, hogy sértő-e a kijelentés. Ehhez képest ha becstelenítő, akkor alkalmas-e a személy társadalmi forgalmi értékétől megfosztására; ha lealacsonyító, akkor alkalmas-e kisebbítésre; ha megszégyenítő, akkor alkalmas-e arra, hogy hátrányosan érintse. Az egyszerű tiszteletlenség nem esik ide.
- [57] A vélemény szabadság öncélú, feltétel nélküli korlátozása éppúgy nem lenne összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésével, mint a véleménynyilvánítási szabadság öncélú, feltétlen korlátlan gyakorlása.
- [58] A „bűdös magyar” olyan kijelentés, ami öncélú, a véleménynyilvánítás szabadságának jogával – ekként a közvélemény szabad alakulásához fűződő érdekekkel – nem igazolható külvilágbeli megnyilvánulás.
- [59] 3. Kétségtelen megértéssel vagyok az iránt, hogy az ügybéli álláspontom esetleg csupán eseti, természetadta körülmények mivoltában való. Ugyanakkor a magyar (és más országbeli) jogban is számos olyan jogsértés ismeretes, ami csak az adott helyen, helyben válik kifogásolhatóvá, ölt jogsértő tartalmat. Ez is egy körülmény, ami nem hagyható figyelmen kívül.
- [60] Ha pedig „a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi” kitétel parttalan terjedelmű alkalmazás forrása és eszköze, akkor nem csupán semleges az ítékezés, hanem közömbös is.
- [61] Ez pedig álláspontom szerint a IX. cikk (5) bekezdéséből nem fakadó elvárás. Másképpen szólva a IX. cikk (5) bekezdésével épp a közömbösség van kiküszöbölve a

közösségek méltóságának, a közösségbe tartozás méltóságának védelme végett. Miáltal az egyén méltósága nem veszített, hanem valójában nyert.

- [62] 4. Álláspontom szerint az igazság kipерlése – ilyen ügyekben – nem kizárólag szövegkritikai, filológiai, nyelvi játszmák tárgya. Elfogadom, hogy egy jelentéstartalom idővel átváltozik, megváltozik, elveszti egykori jelentését, a nemzedékek szókészlete, fogalmi készsége átalakul. Nem is gondolom, hogy örökidőkre szóló igénnyel kell ítélni.
- [63] Ám épp ezért nem lehet arról lemondani, hogy a jelenre szóló álláspont (pontosabban a bíróság korábban történetekre kifejtett álláspontja) megnyilvánuljon. Másként szólva számomra a Kúria határozata épp ezt jelenti, olyan mérlegelés, amit ha kivesznek a kezéből, akkor valójában az adott bírói (szuverén) gondolkodás, megítélés ellenében nyilvánul meg elvárás.
- [64] Mégpedig egy olyan szabályozási helyzetben, ahol a jogalkotó (valójában mindenhol) kétarcú. Nem mondja meg, nem tudja megmondani, mi a becsületcsorbító, méltóságsértő, ám nem is akar lemondani arról, hogy az illet jogsértőnek tartsa.
- [65] 5. A becsületbevágó, méltóságon esett sértés mindig személyes, egyesén eső sérelem. Ugyanakkor régóta van, hogy a kollektív egység, személyösszesség (universitas personarum) is lehet a sértettség alanya.
- [66] 1945 előtti külföldi és itthoni jogi felfogásban is uralkodó álláspont volt, hogy ha a kollektív egység külön jogalanyiség nélküli, s csupán mint kifejezésbeli összefoglalás jelentkezik (po. a magyarok), akkor általában a sértés nem követhető el. Viszont ilyenkor sem volt kizárva, hogy in concreto a kollektív egység ellen irányzott cselekvéssel az odatartozó egyesén esett a sérelem (vö.: Bjogi dtár 20.k. 154. l., 76.k. 20. l.).
- [67] 1945 után (nyilvánvaló keserves társadalmi mérlegelés eredményeként) kezdődött az emberi méltóság nagy menetelese és vált bevetté a személyösszességek méltóságvédelme, illetve a hozzáfűződő érdek. Ennek – nyilván szintén társadalmi tapasztalások esszenciájaként – fokozatai voltak, ami egyikének tekinthető az un. „sugárzó hatás” (német joggyakorlatból átjött) felfogása. Ez azonban csupán (és valójában) azt szolgálta, hogy a külön jogalanyiség nélküli személyösszességre célzás esetében is legyen esélye a jogérvényesítésnek az egyébként egyéni jogérvényesítésre szocializálódott szakjogi világban. Egy lépés volt.
- [68] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése viszont e jogászokodás helyébe állított jogtétel. Ami álláspontom szerint azt jelenti, hogy nincs szükség a „sugárzó” doktrína tovább vonzolására. Nincs szükség arra, hogy e felfogás öröklődjék, s közvetítsen a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének szakjogi és az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének alapjogi rendelkezése között.
- [69] Ehhez képest a Kúria álláspontjával szemben alkotmányossági deficit sem merülhet fel.

Budapest, 2024. november 5.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [70] Egyetértek az indítvány – határozat rendelkező részében foglalt – elutasításával és az indokolással.
- [71] Mindemellett az ügy felvet olyan további kérdéseket, amelyekre fontosnak tartom felhívni a figyelmet, ezért az Abtv. 66. § (3) bekezdése alapján a határozathoz az alábbi párhuzamos indokolást csatolom.
- [72] A többségi döntés hivatkozik az Alaptörvény negyedik módosításának alkotmányozói indokolására, amely az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését a véleménynyilvánítás külső korlátjaként jelölte meg.
- [73] A „külső korlát” kifejezés a véleménynyilvánításhoz való joggal összefüggésben már a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban megjelent, még hozzá a következő kontextusban:
- [74] „A szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi. A véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátai vannak csak; amíg egy ilyen alkotmányosan meghúzott külső korlátba nem ütközik, maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül.” (ABH 1994, 219, 223.) Illetve: „(a) szintén alkotmányos oltalom alatt álló emberi méltóság, becsület, jóhírnév azonban az értékítéletben megnyilvánuló véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet.” (ABH 1994, 230.)
- [75] Az Alaptörvény azonban már – ahogy erre a többségi döntés is helytállóan utal – az Alaptörvény értékrendjével összeegyeztethetetlen véleményeket nem védi, vagyis már eleve nem tartható fenn az a korábbi Alkotmányon alapuló megállapítás, miszerint a véleményt annak értéktartalmára tekintet nélkül alapjogi védelem illetné meg.

A korábbi Alkotmányon alapuló, idézett gyakorlatnak az Alaptörvény IX. cikk értelmezéséhez való, ily módon történő felhasználását azért sem tartom helyesnek, mivel a IX. cikk – Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása 5. cikk (2) bekezdésével beiktatott – (4) bekezdésének Alaptörvénybe illesztésével kapcsolatban ez akár azt is sugallhatná, mintha ez a módosítás tartalmi értelemben nem is jelentett volna novumot, érdemi változást. Ez utóbbi felfogás szerint (mely nem ismeretlen az alkotmányjogi irodalomban) csupán a korábbi alkotmánybírói gyakorlat alaptörvényi szinten való rögzítéséről volt szó, amikor az új (4) bekezdés rögzítette, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Az, hogy az új szabályozással a korábbi alaptörvényi szabályozás nem is változott volna, már a „módosítás” szó nyelvtani

értelmezésével sem feltétlenül egyeztethető össze, ezért érvényesen nem jelenthető ki, hogy a IX. cikknek az Alaptörvény negyedik módosítása előtti szövege ugyanazt jelenti, mint a módosítás utáni, kiegészített szöveg.

- [76] Álláspontom szerint a IX. cikk (4) bekezdésben szereplő emberi méltóságot – az alkotmányozói akaratot és az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében foglalt értelmezési szabályt követve – a véleménynyilvánítás szabadságának belső, immanens tartalmi elemeként érdemes meghatározni. Az Alaptörvény IX. cikkében szabályozott szabad véleménynyilvánítás jogának Alaptörvény által elismert tartalmát, tartalmi összetevőit – egyebek mellett – az Alaptörvény IX. cikk (4)–(5) bekezdése alapján kell megállapítani. A véleménynyilvánítás szabadságát (az ahhoz való jogot) ugyanis nem csupán az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése tartalmazza, hanem a IX. cikk egésze [kiegészülve még többek közt a VI. cikk (1) bekezdésével].
- [77] Az Alaptörvény egyes cikkeiben – így köztük a IX. cikkben – elismert egyes emberi jogok ugyanis önmagukban még nem a korlátozott, hanem az Alaptörvény által – az I. cikk (1) bekezdésére tekintettel – elismert emberi jogot jelentik, a sérthetetlen és elidegeníthetetlen emberi jogot a maga eredetiségében és teljességében. Az egyes alapjogok tartalmát az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének tartalma szűkíti. Célszerű tehát elválasztani egymástól az elismert teljes (sérthetetlen és elidegeníthetetlen) emberi jogot attól, hogy az alapvető jogok korlátozás alá kerülnek akkor, amikor az állam által alkotott pozitív joggá válnak. Ekként tehát nem túlzás azt kiemelni, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát az Alaptörvény az emberi méltóság védelméből fakadó természetes (immanens) korláttal együtt ismeri el.
- [78] 2. Álláspontom szerint a támadott bírói döntés Alaptörvénnyel való konformitásának megítéléséhez a Nemzeti Hitvallás által biztosított értelmezési keret is segítséget nyújt(hatott volna), így különösen az a fordulat, miszerint „Büszkék vagyunk az országunk megmaradásáért, szabadságáért és függetlenségéért küzdő őseinkre”.
- [79] Mindezt az ügyben elsőfokon eljáró bíróság helyesen ismerte fel akkor, amikor a Nemzeti Hitvallás idézett fordulatára támaszkodva kifejtette, hogy a magyar nemzet szempontjából különös tiszteletet érdemel az összes olyan katona, aki a hazáért harcolt bármikor is a történelem folyamán, és ez a tisztelet nem jelenti a véleménypluralizmus korlátozását. Egyetértve a Fővárosi Törvényszék indokolásával, amennyiben egy népet, felekezetet, etnikai, faji vagy vallási közösséget "banditának" neveznek, úgy az nem valamely magatartás minősítését célozza, hanem olyan általánosító megbélyegzés, ami bármelyik közösség méltóságát sérti. A magyar harcosok személyének szidalmazása nem tetteik kritikájának, hanem olyan öncélú sértésnek minősül, amely nem csupán az ő emléküket, hanem az egész magyar nemzetet sérti. (Fővárosi Törvényszék ítélete, 8. oldal)

Budapest, 2024. november 5.

*Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [80] Nézetem szerint ebben az ügyben két kérdés merül fel, ami alkotmányjogi szempontból releváns. Az első kérdés az, hogy a szerző által használt, a X. századi kalandozó magyarság megjelölésére szánt, sérelmes kifejezések megvalósítják-e magyar nemzet méltóságának sérelmét. A másik kérdés pedig az, hogyha az első kérdésre igenlő a válasz, akkor ez akár általában, akár a konkrét esetben együtt jár-e a magyar nemzet tagjai emberi méltóságának sérelmével.
- [81] 1. Az első kérdés, miszerint a X. századi kalandozó magyarság megjelölésére használt kifejezések megvalósítják-e magyar nemzet méltóságának sérelmét, első látásra szövegértelmezési kérdésnek tűnik. Kétféle értelmezés lehetséges és merült is fel az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben.
- [82] Az egyik értelmezés szerint a szerző a X. századi kalandozó magyarságról alkotott saját véleményét fogalmazta meg. A másik értelmezés szerint a szerző a X. századi kalandozásoktól szenvedő Nyugat Európa feltételezett akkori véleményét közli, amellyel a szerző nem azonosul, csupán az irónia eszközeként használja a kormányzati kommunikáció kritikájára a migrációval kapcsolatban. Az utóbbi értelmezésből akár az is következhetne, hogy a kijelentések kvázi idézetet képeznek, ezért a szerző szóhasználata, mint kvázi idézet nem sértené a magyar nemzet méltóságát.
- [83] A Kúria – végső jogorvoslati fórumként – „nem tartotta elfogadhatónak a másodfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a cikkben a »büdös magyar migráns« és a »magyar banditák« kifejezések csupán a kalandozások elszenvedőinek szempontjából alkalmazott szófordulatok, amelyek a jelenkor eseményének a múlttal való párhuzamba állításával kifejezett véleménybe ágyazva, nem minősíthetők a közösség méltósága ellen irányuló »gyűlölködő támadásnak«”. (Kúria ítélete indokolásának [25] pontja)
- [84] Kérdés, hogy az Alkotmánybíróság feladatát képezheti-e e szövegértelmezés felülbírálata. Nemleges válasz esetén az Alkotmánybíróság számára e szövegértelmezés az igazodási, egyben az ügy elbírálásának kiindulási pontja, amihez az elbírálás során az Alkotmánybíróság kötve van. A kérdéses szöveg értelmezése vitathatatlanul a bíróság hatáskörébe tartozó szakjogi feladatot képez, ugyanakkor a konkrét esetben az értelmezés eredménye alapvetően kihathat az ügybeni

alkotmányjogi probléma megválaszolására, azaz a mikénti szövegértelmezés nemcsak szakjogi-törvényességi, hanem egyszersmind alkotmányjogi kérdés is.

- [85] 2. Ezért nézetem szerint külön vizsgálandó, hogy a másik értelmezés szerinti véleménynyilvánítás élvezheti-e a véleménynyilvánításhoz való alapjog védelmét.
- [86] Ennek megítélésénél fokozott jelentősége van az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése rendelkezésének, mely a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságát (közösségek méltóságát!) kiemelt és fokozott védelemben részesíti. Ennek hátterében e közösségeket a történelem során ért különböző súlyos, embertelen, olykor létüket fenyegető traumák állnak, melyek e közösségeket joggal tették fokozottabban érzékenyvé a sértő, bántó, méginkább a gyűlöletkeltésre alkalmas abúzusokra. E szempontra is tekintettel még az ironikus hasonlat eszköze sem igazolhat feltétlenül bántó és sértő tartalmakat.
- [87] Kifejezetten erre a következtetésre jutott az Alkotmánybíróság a 6/2021. (II. 19.) számú határozatában a vallási közösségek tekintetében, de méginkább kiemelték ezt a megközelítést a hozzáfűzött párhuzamos indokolások, illetve az e közösségek méltósága fokozott sérülékenységet hangsúlyozó, 7/2021. (II. 19.) számú AB határozathoz fűzött különvélemények is.
- [88] Mindezekre tekintettel külön figyelemre méltó a Kúria ítéleti indokolásának az az eleme, mely hangsúlyozza a kifogásolt vélemény „indokolatlanul gyalázkodó, öncélú, provokatív” jellegét.
- [89] A konkrét ügyben a használt kitételek sértő megfogalmazán túl jelentkező – a határokat feszegető – kétértelműség önmagában is megnehezíti annak elfogadhatóságát, hogy a szerzőt csupán a kormányzati kommunikáció kritikáját szolgáló irónia vezetné, mintegy virtuális idézeteket adva a kalandozásokat annak idején elszenvedők szájába. Az említett közösségek kiemelt alkotmányos védelmére tekintettel a kétértelműség határán táncoló megnyilatkozások hatásának kockázatát a megnyilatkozóknak kellett volna számbavennie.
- [90] 3. A határozat indokolásában világosan kifejtette, hogy a német gyakorlatból ismert „átsugárzási” érvelést miért nem tette magáévá – rámutatva arra, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének inkorporálása – figyelemmel az Alaptörvény módosításának indokolására is – éppen ezt a hivatkozást kívánta kizárni.
- [91] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése – szövegéből következően – a közösségek méltóságát sértő véleménynyilvánítást a közösség tagjai emberi méltóságának sérelmeként is értelmezi.
- [92] Végül hangsúlyoznom kell, hogy a X. századi magyarság történelme része a magyar nemzet egyetemes történelmének, amint azt a nemzeti emlékezet is számon tartja.

Budapest, 2024. november 5.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró különvéleménye

- [93] Nem értek egyet a többségi határozattal, álláspontom szerint a támadott döntést meg kellett volna semmisíteni. Álláspontomon az sem változtat, hogy az ügy alapjául szolgáló újságcikk stílusával és üzenetével személy szerint nem tudok azonosulni – ettől még a vitatott megfogalmazások a szólásszabadság alkotmányos védelmét élvezik.
- [94] 1. Álláspontom szerint a többségi határozat értelmezése az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében rögzített harmadik értelmezési módszerrel, a teleologikus értelmezéssel ellentétes: a határozat nem az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében rögzített célra figyelemmel értékelt a védelmet, illetve a szóban forgó közléseket. Az alkotmányos védelem célja egyértelműen a kisebbségekkel vagy a magyar nemzettel szembeni gyűlölet-cselekmények (hate speech) visszaszorítása. Ezzel szemben a „bűdös magyar migráns” és „bandita magyar” kifejezésekből, különös tekintettel a közbeszédben gyakran használt kommunikációs fordulatok kifordított alkalmazására, nem a magyar nemzet elleni gyűlölet, hanem az irónia olvasható ki. A kifejezések kontextusa közéleti vitához kapcsolódik, illetve ahhoz szól hozzá: kiolvasható-e párhuzam a kalandozó magyarok cselekményei, azok megítélése és a jelenkori események között. Az ezzel kapcsolatos álláspont akkor is a szólásszabadság védelmét élvez, ha annak tartalmával vagy esetleg stílusával nem értünk egyet.
- [95] 2. Álláspontom szerint a többségi határozat önkényesen tételezi a „bűdös” kifejezést adott összefüggésben dehumanizálónak. A szöveggörnyezetből épp az következik, hogy ugyan a „bűdös” valóban szitokszó (és nem ténytartalmú kifejezés), azonban nem egyéb lealacsonyító jelzőnél. Nem látom igazoltnak, hogy az emberi méltóság érinthetetlen magját kérdőjelezné meg. Az Alkotmánybíróság más ügyben azt sem tartotta az emberi méltóságot sértőnek, amikor az indítványozót pedofilhoz hasonlították {3408/2023. (X. 11.) AB határozat, Indokolás [35]}, pedig egy általános lealacsonyítás kevésbé érinti az emberi méltóság érinthetetlen magját, mint egy konkrét hasonlítás. Személy szerint tarthatom igénytelennek, elsősorban a megszólalót magát minősítőnek az ilyen közlést, azonban – különösen közéleti kérdésekben – az igénytelenül megfogalmazott véleményre is kiterjed a szólás szabadsága.
- [96] 3. A véleménynyilvánítás szabadsága az európai civilizáció és a magyar alkotmányos hagyomány alapvető értékei közé tartozik; a bíróságok és az Alkotmánybíróság felelőssége megtalálni az egyensúlyt ezen érték és az emberi méltóság védelme

között, ily módon formálódnak a demokratikus közbeszéd keretei. Az irónia vagy szatíra elleni szigorú fellépés nem a demokratikus nyilvánosság erejét tükrözi.

- [97] 4. A többségi határozat elmulasztotta az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdését a történeti alkotmány vívmányaira és a Nemzeti Hitvallásra tekintettel értelmezni. A Nemzeti Hitvallás egyértelműen az államalapítástól, a kereszténység felvételéről eredezteti a nemzeti közösséget, és nem vállal közösséget a pogány előzményekkel. Nem a vérszerződés, vagy a honfoglalás az Alaptörvény kiindulópontja, hanem az, hogy Szent István királyunk a keresztény Európa részévé tette hazánkat. A Nemzeti Hitvallás az országunk megmaradásáért, szabadságáért és függetlenségéért küzdő ősök előtt fejet hajt – ugyanakkor az országalapítás előtti kalandozások nem tartoznak az értéként tételezett körbe, és semmiképp sem minősülnek vívmánynak, alkotmányos önazonosságunk és keresztény kultúránk védeni rendelt elemének.

Budapest, 2024. november 5.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

A különvélemény 4. pontjához csatlakozom.

Budapest, 2024. november 5.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka alkotmánybíró különvéleménye

- [98] Személyes véleményem megegyezik a határozatot támogató alkotmánybíró társaim nézőpontjával, ugyanakkor a többségi határozattal nem értek egyet. Az ügy alapjául szolgáló újságcikk, bár ironikusnak szánt, számomra elfogadhatatlan hangvétellű. Ezzel együtt úgy vélem, hogy az újságcikk nem a magyar nemzet megsértésére irányult, hanem politikai véleményt formált közéleti eseményekről és szereplőkről olyan kifejezési formában és eszközzel, amely a véleménynyilvánítás szabadsága körébe tartozik. Éppen ezért az ügy alapjogi megítélése szempontjából annak van jelentősége, hogy az újságíró felismerhető szándékára tekintettel a Kúria az alapjogi követelményeket nem vette figyelembe. Fontosnak tartom az alkotmányos védelem szintjének meghatározása során a gyűlölködő, lealacsonyító beszéd és az ironikus, szatirikus és egyéb nyelvi eszközök, kifejezési formák elválasztását, hogy az előbbi visszaszorítása ne járjon az utóbbi kiszorításával a közbeszédéből. Erre tekintettel

csatlakozom dr. Schanda Balázs alkotmánybíró különvéleménynek 1., 2. és 3. pontjához.

Budapest, 2024. november 5.

Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró